

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Datum: 23 november 2021 **Contactpersoon:** dr. Ron Hillebrand
Kenmerk: Rli-2021/3005 **Telefoon:** 06 15359234
Bijlage: 1 **E-mail:** ron.hillebrand@rli.nl
Betreft: Rli-advies 'Geef richting, maak ruimte!'

Geachte mevrouw Ollongren,

Met genoeg bieden wij u hierbij ons advies 'Geef richting, maak ruimte!' aan. Dit advies wordt ook aangeboden aan uw staatssecretaris en de bewindspersonen van EZK, IenW en LNV. Het wordt tevens aangeboden aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer.

In het advies concludeert de raad dat Nederland staat voor ingrijpende maatschappelijke opgaven rond klimaat, energie, wonen en landbouw, die ruimtelijk hun beslag moeten krijgen. Daarmee staat het Nederlandse land(schap) aan de vooravond van een ingrijpende verbouwing. De manier waarop ontwikkelingen vandaag de dag ruimtelijk worden gestuurd, is echter ontoereikend om de grote verbouwing tijdig en met goed resultaat aan te pakken. Zowel inhoudelijk als qua governance zien wij forse tekortkomingen.

Ons advies presenteert aanbevelingen om de gesignaleerde tekortkomingen te verhelpen. Die tekortkomingen vragen niet om aanpassing van wetgeving, niet om verbouwing van het Huis van Thorbecke, en niet om 'terug naar vroeger'. Maar wel om nieuwe vormen van regie en goede samenwerking tussen overheden, markt, corporaties en uitvoeringsorganisaties waarbij partijen gebruik durven maken van het bestaande ruimtelijk instrumentarium en elkaar onderling aanspreken op het niet halen van doelen. Ontwerpkracht is daarbij nodig om ook een optimistisch en aantrekkelijk toekomstperspectief te schetsen. De urgente grote ruimtelijke opgaven van deze tijd bieden namelijk een kans om Nederland niet alleen beter functionerend, duurzamer en daarmee toekomstbestendiger te maken, maar ook mooier en aantrekkelijker.

De belangrijkste aanbevelingen luiden als volgt:

1. Versterk de inhoudelijke sturing van het nationale leefomgevingsbeleid

De Nationale Omgevingsvisie (NOVI) van het Rijk biedt in de huidige vorm onvoldoende houvast voor partijen in de regio om uitvoering te geven aan de vele opgaven in de fysieke leefomgeving. Wij adviseren daarom om een NOVI-plus op te stellen, met daarin heldere nationale doelen en keuzes die in samenhang worden bekeken, met ruimte voor regionale uitwerking en een beperking van het aantal rijksprogramma's. Verder vraagt de diversiteit van gebieden in Nederland om een daarbij passende sturing op ruimte. Het gedachtengoed van brede welvaart is daarbij behulpzaam.

2. Versterk de regierol van het Rijk bij het sturen op ruimte

Gezien de grote ruimtelijke opgaven (en hun onderlinge samenhang) vraagt dit politiek rechtstreekse verantwoordelijkheid van een minister voor de portefeuille ruimtelijke ordening. Doelsturing is een belangrijk middel om de rijksregie te versterken. Daar hoort bij dat strak moet worden gemonitord of de doelen ook worden gehaald. Tevens moet de minister van ruimte over een eigen budget kunnen beschikken om ruimtelijk keuzes te faciliteren. Voorts moet grond die in het bezit is van het Rijk beter worden benut voor maatschappelijke doeleinden. De raad bepleit de instelling van een onderraad van de ministerraad die als taak krijgt te zorgen dat besluiten over de

fysieke leefomgeving voldoende (ruimtelijke) samenhang hebben.

3. Versterk het middenbestuur: provincies en regio's

Provincies moeten sterker gaan sturen in het ruimtelijk domein, zowel inhoudelijk (op de optelsom van alle regionale plannen en de ruimtelijke gevolgen daarvan) als procesmatig (op de afstemming tussen regio's en het waarborgen van een integrale aanpak binnen regio's). Provincies moeten bovendien opdrachtgever worden voor een nieuwe landinrichtingsronde voor het buitengebied. Verder adviseren wij de instelling van integrale regiotafels, waar de diverse ruimtelijke opgaven in samenhang worden gezien. Deze regiotafels moeten onder andere een integraal gebiedsplan opstellen en in overleg bezien welke taken van sectorale tafels zij kunnen overnemen.

4. Vergroot de decentrale uitvoeringskracht

Provincies, regio's en gemeenten kampen met een tekortschietende uitvoeringskracht als gevolg van capaciteitsgebrek, kennistekort en ontoereikende budgetten. Om dit op te lossen, moet het Rijk extra budget ter beschikking stellen aan decentrale overheden voor de uitvoering van nieuwe ruimtelijke opgaven, zoals de transitie naar een klimaatbestendige leefomgeving. Ook pleit de raad voor het ontschotten van rijksbudgetten voor de regio's, zodat deze per regio als één budget beschikbaar komen. Verder is van belang dat meer wordt geïnvesteerd in kennisontwikkeling op regionaal niveau.

5. Neem burgerbetrokkenheid serieus

De grote (transitie)opgaven kunnen niet zonder steun en betrokkenheid van burgers. De raad adviseert daarom om nieuwe vormen van burgerbetrokkenheid te organiseren. Dat gaat in de eerste plaats om burgerdialogen op nationaal niveau over de urgentie en de doelen van de grote transitieopgaven. In de tweede plaats gaat het om participatie op regionale schaal, waarbij overheden, burgers, bedrijven en andere partijen samen mogelijke en wenselijke toekomstbeelden ontwerpen. Participatie laat overigens onverlet dat daar altijd reguliere democratische besluitvorming op moet volgen, op rijks-, provinciaal en gemeentelijk niveau.

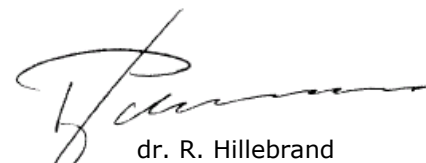
6. Benut elkaars kwaliteiten bij samenwerking met markt, corporaties en uitvoeringsorganisaties

Ruimtelijke gebiedsontwikkelingen zijn complexer dan voorheen. In een steeds schaarser wordende ruimte moeten diverse claims worden geacommodeerd én moeten de duurzaamheidstransities vorm krijgen. Onder deze omstandigheden zal (opnieuw) een goede manier gevonden moeten worden om optimaal samen te werken tussen overheid, markt, woningcorporaties en uitvoeringsorganisaties. Dat vergt onder andere het meer benutten van elkaars kennis, kapitaal en capaciteit, een open houding van betrokken partijen, en betrouwbaar opdrachtgeverschap. De rijksoverheid moet zich meer bewust worden dat belangrijke uitvoeringskracht ligt bij organisaties zoals natuur- en landschapsbeheerders, en deze partijen in staat stellen hun uitvoerende rol optimaal te vervullen.

Hoogachtend,
Raad voor de leefomgeving en infrastructuur,

ir. J.J. de Graeff
voorzitter

dr. R. Hillebrand
algemeen secretaris